

SARS e tswela pele ho kgola melemo ya pokello e ntlafetseng ya lekgetho

Tshwane, 3 Mmesa 2023 — Ditshebeletso tsa Lekgetho tsa Afrika Borwa (SARS) di motlotlo ho tsebisa diphetho tsa mantlha tsa pokello ya lekgetho tsa selemo sa ditjhelete sa 2022/2023, mme sena ke kgolo e bonahalang ya mothati wa dilemo tse mmalwa tse fetileng.

Tjhelete e bokelletsweng ka selemo e fana ka tshehetso ya ditjhelete ya 90% mmusong, mme sena se toboketsa tema ya bohlokwa e kgathwang ke SARS ho fana ka mehlodi eo mmuso o ka e sebedisang ho aha botjha le hore ikonomi ya Afrika Borwa e iphumane hape, le ho ba le seabo kgolong ya nako e telele ya setjhaba sa rona.

Ho tloha ka kgitla ya la 31 Tlhakubele 2023, SARS e bokelletse tjhelete yohle e etsang nalane (pele ho ditloso) e kana ka R2067.8 bn. Pokello ya ka mora ditloso ka mora tefo ya dipusetso ya R381.1bn ke R1686.7bn. Lena ke lekgetlo la pele haesale hoba SARS e thehwe moo e bokellang tjhelete e fetang R2068.bn. Bokaalo bona bo lefilweng ba dipusetso ke bo bohlohadi haesale hoba e thehwe.

Bokaalo ba tjhelete yohle ya 2023 bo bontsha keketseho ya 9.7% hodima pokello ya 2022 ya R1884.9bn, ha dipusetso tse lefilweng bakeng sa 2023 di bontsha keketseho ya 18.7% hodima bokaalo ba 2022 ba R321.1bn. Pokello ya lekgetho le bokelletsweng ka 2023 ke keketseho ya selemo le selemo ya 7.9% e leng e ka hodimo ho ya 2022 ya R1563.8bn.

Tjhelete e lekanang le R1687 billion e tlameha ho shejwa papisong le sephetho sa 2021/22 sa R1.568 trillion, mme sena ke keketseho ya R123 billion ya selemo le selemo.

Phihlello ena ya R1.687 trillion ke kgolo ya selemo le selemo ya 7.86% papisong le kgolo e seng kae ya 5.8% kapa 1.38 ya mahlahlaha a lekgetho. Ka Hlakola 2023, letona le ile la tla ka phephetso ya tlatsetso ya R94bn, mme papisong le kakanyo e ntjha ya R1692bn SARS e fihlelletse 99.7%.

Jwalokaha Letona la Ditjhelete, Mong. Enoch Godongwana, a boletse Puong ya hae ya Tekanyetso ya 2023, “Naha ya rona e kgola melemo e sebetsang ka ho ntlafala le ka ho phethahala ya taolo ya lekgetho, mme sena se tlisa tshepo le ho eketsa boikobelo ba tefo ya lekgetho ka boithaopi le ho ntlafatsa dipokello tsa lekgetho.”

Papisong le sephetho sa 2022 sa pokello ya lekgetho, ho bile le kgolo mefuteng yohle ya lekgetho. Lekgetho la Lekeno la Motho (PIT) le hodile ka 8.3% ho ya ho R601.7bn,

Lekgetho la Lekeno la Kgwebo (CIT) le hodile ka 7.6% ho ya ho R348.0bn, Lekgetho la Boleng bo ekeditsweng (VAT) le hodile ka 8.0% ho ya ho R422.2bn mme Bolaodi ba Meedi le makgetho a mang a hodile ka 27.4% ho ya ho R73.9bn.

Lekgetho la boikobelo, le tlleng ka lebaka la ho kena dipakeng ho tobileng ba itseng ho phatlala le mekgahlelo yohle ya lekgetho, ho behile ditholwana tsa lekgetho la R227bn, ha ho bapiswa le palo ya ngwahola ya R215.4bn. Ho kena dipakeng hona ho akaretsa, tsepamo hodima pokello ya lekgetho, tsepamo hodima diketsahalo tsa bonokwane le tse seng molaong mmoho le tsebahatso ya boikobelo hara dikgwebo tse kgolo hara tse ding.

Hara dikatleho tse ding selemong sena di akaretsa maikutlo a matle a setjhaba, a lekannngwang ke nonyomaikutlo ya setjhaba a ho tloha ho 71.8% ka 2021/22 ho ya ho 76.5% ka 2022/23.

Diphetho tsa selemo sa ditjhelete sa 2023 ke letshwao la bohlokwa la boikitlaetso ba SARS ba ho phethahatsa thomo ya yona ya molao ya ho bokella lekgetho lohle le kolotuwang, ho phahamisa setso sa boikobelo ba tefo ya lekgetho le ho bebofatsa kgwebisano e molaong.

Thomo ena e akaretswa ke motheo o bohlokwa o tataisang mosebetsi wa SARS e leng wa Tshebetso e intshang Sehlabelo. Sena se bolela hore SARS e bokella le ho kgontsha mmuso ho aha mmuso wa demokrasi o kgothaletsang kgolo e tswelang ya ikonomi mmoho le ntshetsopele ya setjhaba molemong wa Mafrikaborwa kaofela.

Bonneteng, dintlha tsena di bolela hore mmuso o kgona ho lefa ditsiane tsa maqheku le maqhekwana, ho fana ka thuso ya tsa ditjhelete ho baithuti, ho aha ditleliniki le dikolo mmoho le ho fana ka ditshebeletso tse ding tsa mantlha.

Khomishenara ya SARS Edward Kieswetter o boletse hore diphihlelo tsena tse ntseng di tswela pele tse fihlelletsweng ke SARS ke sesupo sa bohlokwa sa boitlamo ba basebetsi ba SARS ba ho sebeletsa balefalekgetho le bahwebi ka tsela ya seprofeshenale, maikemisetso, morolo le botshepehi ho latela Tshebetso e intshang Sehlabelo.

Leeto la ho bona SARS ka leihlo le letjha le qadile ka ho thehwa ha yuniti ya Batho ba Ruileng Haholo, mmoho le ho kgutliswa ha dikarolo tsa Dikgwebo tse Kgolo le tsa Matjhaba. Mohato ona o kgontshitse SARS ho fana ka tshebeletso ya ho tloha qalong o isa qetellong e hlophisitsweng le e hlwailweng ho fana ka boleng bakeng sa batho ka bomong le dikgwebo tse kgolo. Re se re qadile ho bona diphetho tse ntle mkgahlelong ona. SARS e se e bokelletse R528.3 billion mekgahlelong ena e mmedi. Re kgotsofaditswe ke maemo a ntlafetseng a boikobelo ba tefo ya lekgetho mme re tla tswela pele ka mosebetsi ona. Hwa bohlokwa, tsepamo e eketsehileng mekgahlelong kaofela ya ho se ikobeletse tefo ya lekgetho, ho akareditswe le kgoholeho

ya motheo wa lekgetho mmoho le ho qojwa ha diphaello le ho qojwa ho matla ha lekgetho ka tsela a tshopodi ka

Ka 2022/2023, SARS e tswetse pele ho tjhorisa bokgoni ba yona ho fokisa le ho etsa hore dintho di be thata bakeng sa balefalekgetho ba sa batleng ho ikobela tefo ya lekgetho ka boomo. SARS e ntse e tswela pele ho laola Lenaneo la Tshenolo ya Tsohle ka Boithaopo (VDP) bakeng sa batho ka bomong, dikhampani, kapa dithraste tse monyetleng wa sena tse batlang ho senola le ho lokisa merero ya tsona ya lekgetho. Ka selemo sa ditjhelete sa 2022/2023, VDP e bile le kabelo ya R3.68 billion (0.2%) sephethong sa mantlha sa lekgetho.

Ho kgaoha kgafetsa ha phepele ya motlakase ho na le kabelo e kgolohadi hodima ikonomi ya naha ya rona le hodima pokello ya lekgetho. Ho sitiseha hwa ka dinako tsohle ha motlakase ho ba le kgahlamelo ya kakaretso e mpe hodima diphaello le ho sitisa maphelo a rona a tlwaelo mmoho le kgolo ya dikgwebo. Ka mokgwa o tshwanang, ho kgaoha kgafetsa ha phepele ya motlakase ho bile ho fana ka menyetla bakeng sa makalana a sebetsanang le tsa eneji e ka ntjhafatswang. Re bona hape le keketseho ho dithomello kahare ho naha tse mabapi le eneji e ka ntjhafatswang, mme sena se tswela mokotla wa naha molemo.

Ha re qala selemo se setjha sa ditjhelete, SARS e tla tswela pele ho sibolla mekgwa yohle ya pokello ya lekgetho. Tikoloho ena e dulang e fetoha ya mosebetsi e tlisa menyetla e metjha. Tikoloho ena e fetohileng e ne e sa lebellwa nakong eo re neng re sibolla dihlahiswa tsa ho arabela diphephetso tsa ikonomi. Ka tlhaho, moralo wa tshebetso o kgontshang sena o tla lokiswa hore o tsebe ho kgema le tikoloho ena e ntjha. Kahoo, hara tse ding, ho tjhoriswa ha disebediswa tsa rona ho shebana le ikonomi ena e ntjha e bitswang *Gig* mmoho le dibaka tse ding tsa ikonomi e dijithale, ho akareditswe ho elwa hloko ha ba nang le kgahlamelo ho tsa bophatlalatsi.

Khomishenara ya SARS Mong. Edward Kieswetter, o hlalositse teboho ya hae ho basebetsi ba SARS mmoho le ho balefalekgetho le bahwebi ba ikobelang tefo ya lekgetho ka kabelo ya bona sephethong sena se bonahalang sa pokello ya lekgetho.

“Basebetsi ba SARS, balefalekgetho le bahwebi ba ikobelang tefo ya lekgetho, ditsebi tsa lekgetho, baahi, mmoho le bakgathatema ba bang tikolohong ya tsa lekgetho, kaofela ha rona re baahi ba setjhaba ha re ntse re sebetsa mmoho ho fihlella sepheo sa rona sa ho tebisa demokrasi ya rona le ho hlola diphephetso tse phahameng tsa bofuma, ho hloka mosebetsi le ho se lekane.

“Phephetso ena e ka bonahala e le e thata ka dinako tse ding, empa re tlameha ho tswela pele ho kgatha tema ena ya rona eo e leng monyetla wa ho aha setjhaba sa rona le ho bokella boholo ba lekgetho, ka ho bebofatsa kgwebisano, ho ntlafatsa boikobelo ba tefo ya lekgetho le ho tsutula boqhekanyetsi le manyofonyofo, jwalokaha

Ntate wa Setjhaba sa heso Mong.Nelson Mandela, a ileng a bua ka teng ha a ne a re "tsohle di matsohong a rona".

Ho fumana lesedi le fetang lena, ka kopo ikopanye le SARSMedia@sars.gov.za

KE PHETHO